

Recenzja książki:
Aleksandra Nowakowska,
Regionalny wymiar procesów innowacji,
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 241

Recenzowana praca jest monografią podejmującą problematykę terytorialnych, przestrzennych lub inaczej geograficznych aspektów procesów innowacji.

Książka o takiej tematyce była w polskim piśmiennictwie bardzo potrzebna i między innymi dlatego zasługuje na uwagę, a także wysoką ocenę. Opracowanie posiada kilka silnych stron, które wymagają wyartykułowania.

Silną stroną ocenianej rozprawy jest koncentracja uwagi na zagadnieniach, które wpisują się do grupy najważniejszych wyzwań rozwoju gospodarczego we współczesnym świecie i tym samym stanowią atrakcyjny przedmiot badań naukowych. Z jednej strony rola zachowań innowacyjnych w gospodarce opartej na wiedzy jest absolutnie pierwszorzędna, a z drugiej zyskuje na znaczeniu wymiar terytorialny prowadzenia działalności gospodarczej. Z zasygnalizowanych powodów wybór przez Autorkę takiego pola dociekań naukowych należy ocenić jako uzasadniony i trafny, a sama problematyka jest atrakcyjna i aktualna.

Drugą zaletą opracowania A. Nowakowskiej koresponduje z pierwszą i dotyczy postawienia w książce ambitnych celów badawczych oraz przyjęcia istotnych z poznawczego punktu widzenia hipotez. Zgodnie z deklaracją Autorki „celem pracy jest identyfikacja regionalnych (terytorialnych) mechanizmów tworzenia procesów innowacji”. Mimo olbrzymiej literatury dotyczącej tego zagadnienia, uważam, że zasadne było podjęcie badań w tym zakresie – dwudziestolecie transformacji dostarczyło bowiem w Polsce nowych, wartych zbadania uwarunkowań procesów innowacyjnych, przy czym ważne jest, aby tak postawiony cel realizować w nawiązaniu do istniejących koncepcji teoretycznych i doświadczeń krajów bardziej zaawansowanych w tej dziedzinie. Pozytywnie oceniam także sformułowanie pięciu celów szczegółowych, które wyłoniły się na skutek dekompozycji celu głównego. W pracy przyjęto ponadto sześć hipotez. Niektóre z nich mogą pozornie wydawać się oczywiste, ale sposób ustosunkowania się do nich w pracy sprawia, że zarzut taki byłby bezzasadny.

Bardzo silną stroną pracy jest jej układ. Książka składa się z wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania, bibliografii, spisu rysunków, spisu tabel, spisu wykresów i załącznika. Wstęp zawiera wszystkie potrzebne elementy, napisany jest jasno i stanowi dobry początek do studiowania monografii. Jeśli chodzi o zasadniczy układ pracy (nazwy, treści, strukturę wewnętrzną oraz sekwencję poszczególnych pięciu rozdziałów pracy), to zasługuje on na wysoką ocenę. Jasny i zrozumiały jest przyjęty tok rozumowania, odzwierciedlony w tytułach i zawartości poszczególnych rozdziałów. Nie budzi wątpliwości struktura poszczególnych rozdziałów – zasadnie wyróżniono poszczególne podrozdziały. Autorce udało się także zachować zrównoważone proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami książki. W pracy daje się wyróżnić dwie części. Pierw-

sza część podejmuje kwestie ogólnoteoretyczne oraz literaturowe i składa się z rozdziałów 1-3. W drugiej części podjęte zostały zagadnienia mające ścisły związek z gospodarką polską okresu transformacji. Druga część obejmuje rozdziały 4-5. Pracę rozpoczyna rozdział pierwszy, w którym Autorka charakteryzuje terytorialny charakter procesów rozwoju. W rozdziale drugim dokonano przeglądu koncepcji teoretycznych, ujmujących region jako źródło procesów innowacji. W rozdziale trzecim uwaga została skupiona na istocie, uwarunkowaniach i instrumentach regionalnej polityki innowacyjnej. Czwarty rozdział został poświęcony transformacji potencjału innowacyjnego polskich regionów. W rozdziale piątym Autorka sporządziła bilans dziesięcioletnich doświadczeń polskiej regionalnej polityki innowacyjnej. Bardzo interesujące i wartościowe przemyślenia zostały zawarte w podsumowaniu.

Czwartą silną stroną opracowania jest jego dobre osadzenie w literaturze przedmiotu, co znajduje odbicie w podbudowie bibliograficznej. A. Nowakowska wykazała się dobrą znajomością koncepcji teoretycznych odnoszących się do podjętej przez Nią problematyki. Autorka trafnie zidentyfikowała i potrafiła umiejętnie wykorzystać najważniejsze pozycje literatury światowej i polskiej, wiążące się z podjętymi rozważaniami. Bibliografia pracy jest obszerna. Pozytywnym wyróżnikiem pracy jest duża liczba odwołań do koncepcji i prac rozwijanych przez autorów francuskojęzycznych.

Kolejną silną stroną książki jest uwzględnienie w niej bogatego materiału empirycznego dotyczącego polskich regionów. W rozdziale czwartym przedstawiono diagnozę stanu rozwoju zasobów innowacji w polskich regionach – określono trendy rozwoju oraz zbudowano typologię regionów polskich z punktu widzenia potencjału innowacyjnego. W rozdziale piątym z kolei dokonano oceny dziesięcioletnich doświadczeń regionalnej polityki innowacyjnej w Polsce. Rozbudowana podbudowa empiryczna zawarta w rozdziałach czwartym i piątym pozytywnie wyróżnia omawianą pracę.

Na zauważenie zasługuje również dążenie Autorki do prowadzenia przejrzystego wywodu i do zbierania (syntezy) prezentowanych argumentów w formie tabelarycznej lub rysunkowej. Taka forma prezentacji znakomicie ułatwia czytelnikowi odbiór prezentowanych treści oraz wspomaga ich zapamiętanie.

Należy także zwrócić uwagę na słabsze strony opracowania. Wcześniej wspomniano już o sformułowaniu celu pracy i o przyjętych hipotezach badawczych. Na tym tle pojawiają się pewne wątpliwości o charakterze warsztatowym. Wydaje się, że nadrzędne znaczenie przy konstruowaniu jakichkolwiek badań naukowych ma określenie ich celu. Natomiast we wstępie omawianej książki Autorka rozpoczyna wywód od prezentacji sześciu tez, a dopiero potem przedstawia cel główny oraz jego dekompozycję na pięć celów szczegółowych. Druga wątpliwość dotyczy zamiennego używania pojęć „teza” i „hipoteza”. W opisie procesu badawczego we wstępie pracy jako pierwsze określenie pojawia się teza. Hipoteza to przypuszczenie powzięte przez badawczą przed rozpoczęciem właściwego badania. Hipoteza staje się tezą, jeśli „obroni się” w postępowaniu badawczym. Trzecia uwaga odnosi się do posługiwania się określeniem „weryfikacja hipotez”. Nasuwa się tutaj nawiązanie do sporu prowadzonego

w filozofii nauki od dziesięcioleci, odnośnie do przewag i słabości weryfikacjonizmu i falsyfikacjonizmu. Postępowanie badawcze prowadzone w książce przez Autorkę określiłbym raczej jako odniesienie się, ustosunkowanie się do przyjętych hipotez, aniżeli jako weryfikację hipotez.

Obowiązkiem recenzenta jest także zgłoszenie uwag o mniejszym ciężarze gatunkowym, takich jak językowe, interpunkcyjne, literowe itp. związane z redakcją książki.

Ogólnie recenzowana książka A. Nowakowskiej zasługuje na wysoką pozytywną ocenę, za czym przemawiają zebrane niżej następujące argumenty:

- podjęcie istotnego teoretycznie (poznawczo) i praktycznie (aplikacyjnie) problemu, a jednocześnie problemu, który należy do kanonu badań ekonomicznych prowadzonych w wiodących ośrodkach światowych,
- poprawne osadzenie pracy w istniejących teoriach odnoszących się do przedmiotu badań – na wyróżnienie zasługuje tutaj dobra ogólnoteoretyczna orientacja Autorki,
- biegła i szeroka znajomość, a także umiejętne posługiwanie się światową i polską literaturą przedmiotu, ze szczególnym wskazaniem na rozbudowaną reprezentację ważnej literatury francuskojęzycznej,
- konsekwencja w prezentacji argumentów i wniosków, umiejętność syntetycznej prezentacji diskutowanych poglądów,
- szeroki zakres autorskich badań empirycznych prawidłowo przygotowanych i przeprowadzonych,
- uzyskanie ważnych wyników badawczych – rezultaty dociekań uzyskane przez Autorkę mają przede wszystkim znaczenie teoretyczno-poznawcze, ale mogą także stanowić podstawy do budowy implikacji praktycznych, w szczególności w odniesieniu do polityki innowacyjnej prowadzonej na szczeblu regionalnym.

Podsumowując, należy rekomendować recenzowaną książkę tym czytelnikom, którzy interesują się regionalnym wymiarem procesów innowacyjnych, a jednocześnie są otwarci na szeroki kontakt z literaturą światową, a także chcieliby zapoznać się z aktualnymi wynikami badań empirycznych przeprowadzonych w realiach polskiej gospodarki.

Marian Gorynia

Katedra Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej
Wydział Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu